

Opinie en visie

## DE KUNST VAN HET LENEN

Op weg naar een Financieel Ecosysteem Cultuur

12 oktober 2016

Door Roelof Balk



**Sinds de forse bezuinigingen op kunst en cultuur is het debat over de financiering in alle hevigheid losgebarsten. Velen hebben er een mening over en schetsen vergezichten van een toekomst met meer of minder subsidies, meer of minder crowdfunding en eigen inkomsten. Weenigen voegen in de praktijk echt iets nieuws toe aan de financieringsmix van vandaag. Cultuur+Ondernemen doet dat wel, met de introductie van de Talentlening voor cultuur. Welke gedachten zitten daar achter? Wat hebben de eerste Talentleningen opgeleverd? En welk perspectief biedt dat voor de toekomst? Roelof Balk, directeur van het Fonds Cultuur+Financiering en een van de pioniers achter dit initiatief, geeft in dit artikel een antwoord op deze vragen.**

In 2015 zijn wij gestart met de Talentlening vanuit de overtuiging dat kunstenaars, culturele organisaties en creatieven met dat geld iets bijzonders kunnen doen: waardevolle dingen tot stand brengen, die zichzelf terugverdienen. Misschien niet met grote winsten, en ook niet altijd zonder risico, maar wel degelijk met rendement. Want investeren in kunst en cultuur loont.

Onze goede ervaringen met kleinere leenbedragen (microkredieten en regionale cultuurleningen) bevestigden eerder al dat dit een valide uitgangspunt was. Met dat *track record* zijn wij in 2014 naar minister Jet Bussemaker gegaan: help ons om een landelijke dekking mogelijk te maken met grotere bedragen en een lage rente. De minister zag wel wat in dit nieuwe instrument en trok er in het kader van het Talentontwikkelingsbeleid € 3,3 miljoen voor uit, voor een periode van tien jaar. Daarmee kon Cultuur+Ondernemen een leenfaciliteit inrichten voor talenten in kunst en cultuur, jong en oud. Als aanvulling op subsidies, niet “in plaats van”. De opdracht was om dit nieuwe financieringsinstrument laagdrempelig en beleidsarm neer te zetten. Elke kunstenaar, creatief of culturele organisatie die toe is aan een volgende stap in zijn professionele ontwikkeling komt er voor in aanmerking. De financiële toetsing van de plannen staat bij ons centraal. Want een Talentlening is pas echt geslaagd als hij ook wordt terugbetaald. Dan kunnen we er een volgende investering mee financieren en wordt het met recht een *duurzame* financieringsbron.

Medio oktober publiceerde Cultuur+Ondernemen de eerste resultaten van ruim een jaar Talentlening in het rapport “De kunst van het lenen”. Dat rapport is het resultaat van een *kwantitatieve analyse* van de aanvragen en toekenningen van de Talentleningen, een *kwalitatieve analyse* op basis van diepte-interviews met leningnemers en potentiële leningnemers, een *consultatie van sleutelspelers* in de culturele en creatieve sector in een Rondetafelgesprek, en *desk research* naar de ontwikkelingen in de sector als het gaat om financiering. Bij de aanbidding van het rapport aan minister Jet Bussemaker tijdens een goed bezochte bijeenkomst in LatarenVenster in Rotterdam, werden de bevindingen op een rij gezet en becommentarieerd. De bijeenkomst werd gelardeerd met een parade van leningnemers die profiel gaven aan het onderwerp, en de belangrijkste conclusies van het rapport illustreerden met een toelichting vanuit hun individuele ervaringen.

Wat waren dan die conclusies? Ik vat ze samen in vier hoofdpunten.

## **De belangstelling overtreft de verwachtingen**

De belangstelling voor de Talentlening heeft onze verwachtingen overtroffen, en komt bovendien uit alle disciplines van kunst, cultuur en creatieve sector. Wij verwachtten in het eerste jaar 40 aanvragen, het werden er 56. En die aanvragen komen overal vandaan: muziek, film, TV, design, mode, festivals. Zelfs literatuur zat er bij, wat niet voor de hand leek te liggen omdat je daar geen grote investeringen verwacht. Toch bestaat ook daar een financieringsbehoefte voor onderzoek of productie.

Ook de bestedingen zijn divers, de leningen worden voor allerlei doelen gebruikt : voor het inrichten van een studio of werkplaats, voor apparatuur of instrumenten, voor marketing & communicatie, productiekosten, overbruggingen. Bijna alles is in dat eerste jaar al langs gekomen. Dus ja: de Talentlening voorziet in een behoefte en die behoefte is divers en kleurrijk. Dat is de eerste belangrijke conclusie.

## **Business Readiness vaak nog beperkt**

Tegelijkertijd zien we ook dat de stap van Aanvraag naar Lening vaak nog een grote stap is. Zelden is een aanvraag in één keer goed. Een goed Idee is nog niet zo maar even vertaald in een concreet financieerbaar Plan. Dat kost nog wel aandacht en denkwerk. Hoe ga je het precies aanpakken? Wat maakt je plan waardevol voor je publiek of je 'klanten'? Wie is je publiek eigenlijk en hoe bereik je dat? En op welke manier weet je daar inkomsten uit te verwerven? Die vragen zijn vaak nog helemaal niet beantwoord of in compleetheid uitgewerkt. Met andere woorden: de *Business Readiness* van de aanvragen laat nog wel eens te wensen over. Dat is de tweede kernconclusie uit deze evaluatie.

We zien dat terug in de cijfers. De verwachting was dat we in deze startperiode 36 leningen zouden hebben verstrekt, maar het zijn er 28. Nog 13 aanvragen zitten de overlegfase, waarin je van idee naar financieerbaar plan komt. En 15 aanvragen zijn in dat traject afgevallen, omdat een lening toch nog te vroeg kwam, of niet voor dat specifieke geval de beste oplossing. In het eerste jaar zijn nu 28 leningen verstrekt, van gemiddeld zo'n € 19.000.

## **Combinatie van financieringsinstrumenten essentieel**

Is het vreemd dat die Business Readiness nog te wensen overlaat? Nee, dat is helemaal niet vreemd. Een lening is een nieuw instrument in de financieringsmix. De meesten kunstenaars en culturele organisaties zijn nog ingesteld op het aanvragen van subsidies, naast het genereren van eigen inkomsten. Lenen om te investeren past nog niet echt in het plaatje. Een deel van de potentiële leningnemers ziet de lening hooguit als een laatste redmiddel, wanneer subsidies of ander inkomsten buiten beeld zijn. Dat is vaak nog de ingesloten overtuiging.

Het is belangrijk om die ingesloten overtuiging ter discussie te stellen. Want een lening is helemaal niet 'het laatste redmiddel', integendeel! Een lening is juist *onderdeel van de bredere mix van financieringsmogelijkheden*, en komt het best tot zijn recht in die integrale afweging. Dat is een derde belangrijke conclusie uit de evaluatie. Er ligt vaak een duidelijke relatie en wederzijdse versterking tussen het ene financieringsinstrument en het andere.

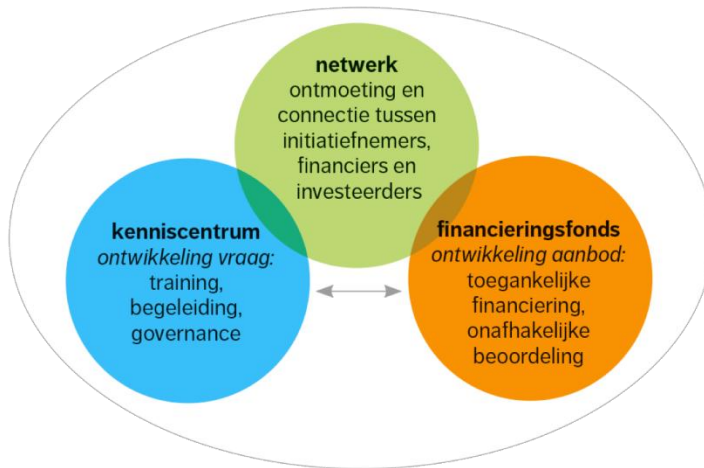
Ook dat zien we in de praktijk terug. Bijvoorbeeld: een positieve relatie tussen lenen en crowdfunding. Als je een lening aantrekt dan ga je je afvragen: kan ik wel publiek trekken, of klanten of afnemers die mij gaan betalen? Die de waarde van wat ik doe inzien en er iets voor over hebben? Want daar gaat het natuurlijk om: waardecreatie en dat verzilveren, zodat je de lening ook weer kan terugbetalen. Met een crowdfundingstraject kom je precies daar achter. Je ziet van tevoren of er mensen zijn geloven in jou en in jouw verhaal, en die daar zelfs tevoren al geld voor over hebben. Een geslaagde crowdfunding is dus een belangrijke indicatie van je publiek, en helpt je bij de beslissing of een lening verantwoord is. Omgekeerd

# CULTUUR+ONDERNEMEN

kan een lening het bedrag dat je ophaalt bij de crowdfunding verdubbelen of verdrievoudigen, al naar gelang de financieringsbehoefte. Want in veel gevallen is die financieringsbehoefte eigenlijk groter dan wat je met crowdfunding kan ophalen. In de combinatie van financieringsinstrumenten liggen dus kansen. Daar moeten we ook ons aanbod op toesnijden.

## Naar een Financieel Ecosysteem Cultuur

De evaluatie leert ons eigenlijk dat *de kunst van het lenen* een samenspel is tussen vraag en aanbod, en draait om de interactie tussen die twee. We hebben het dan over het financieel ecosysteem. Wij werken in feite aan de ontwikkeling van een *Financieel Ecosysteem Cultuur*.



Het Financieel Ecosysteem Cultuur heeft drie aspecten.

- Aan de *vraagkant* (het linker bolletje in de figuur) bestaat de behoefte aan duidelijke informatie, training, begeleiding en advies. We moeten daar werken aan de ontwikkeling van kennis en vaardigheden om ideeën te vertalen naar financierbare plannen: met goed zicht op kosten en baten, investeringen en verdienvermogen. Zo brengen we de *business readiness* naar een hoger plan.

- Aan de *aanbodkant* moeten we werken aan een gevarieerd en samenhangend aanbod van financiële mogelijkheden: toegankelijke leningen, met een lage rente, laagdrempelig te verkrijgen, maar wel op basis van verantwoorde verwachtingen en projecties. Dat betekent ook: het ontwikkelen van slimme combinaties met bijvoorbeeld crowdfunding of subsidie. Dat alles zit in het rechter bolletje van de figuur. Daar hebben we als Cultuur+Ondernemen een speciaal fonds voor ingericht, het Fonds Cultuur+Financiering.
- Tegelijkertijd moeten we organiseren dat vraag en aanbod elkaar ontmoeten en elkaar verstaan. In een *netwerk* of platform: het bovenste bolletje in de figuur. Dat verbeeldt de plek waar de connectie plaatsvindt tussen initiatiefnemers, financiers en investeerders.

Het geheel van vraag, aanbod en netwerk waar wij aan bouwen, vormt dus het Financieel Ecosysteem Cultuur. Dat is nog in ontwikkeling in deze sector van kunst, cultuur en creatieve industrie. In de veranderde omgeving waarin die sector opereert – maatschappelijk, financieel, politiek - is het steeds meer een noodzaak om in dat Financieel Ecosysteem Cultuur in te investeren.

## De kunst van het lenen

Lenen is niet zo maar gemakkelijk, het is geen gratis geld. Lenen is een kunst. De kunst om te weten waar je mee bezig bent en dat concreet te maken. Dat is een kunst voor ons, als aanbieder van financiële faciliteiten, en het is een kunst voor de kunstenaar, de culturele organisatie en de creatief bij het vertalen van de vraag in een financierbaar plan. En het is ook een kunst voor de overheid: om daar de juiste stimulans aan te geven en het Financieel Ecosysteem Cultuur te waar nodig. Met de Talentlening hebben we daar een belangrijke eerste stap in gezet. Laten we deze weg vooral samen verder vervolgen!